



Sygn. akt II USKP 83/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 marca 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Renata Żywicka (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Jarosław Sobutka

SSN Robert Stefanicki

w sprawie z odwołania A. P.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Olsztynie
o wypłatę emerytury,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 22 marca 2023 r.,

skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku
z dnia 22 grudnia 2020 r., sygn. akt III AUa 771/20,

**1. uchyla zaskarżony wyrok i zmienia poprzedzający go wyrok
Sądu Okręgowego w Olsztynie IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych z dnia 15 października 2020 r., sygn. akt IV U
2100/19 i oddala odwołanie;**

**2. odstępuje od obciążania ubezpieczonego A. P. kosztami
postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Olsztynie decyzją z 28 czerwca 2019 r., znak: [...] przyznał A. P. prawo do emerytury powszechnej od 1 marca 2019 r., tj. od miesiąca złożenia wniosku i zawiesił jej wypłatę, ponieważ świadczenie to było mniej korzystne od świadczenia pobieranego z Wojskowego Biura Emerytalnego.

Odwołanie od tej decyzji wywiódł A. P.. Zaskarżając decyzję w zakresie odmowy wypłaty świadczenia nie zgodził się, że pobieranie świadczenia w Wojskowego Biura Emerytalnego jako świadczenia korzystniejszego wyłącza możliwość pobierania równocześnie emerytury z systemu powszechnego.

Organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania. W uzasadnieniu stanowiska powołał się na treść art. 95 ust. 1 i ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 17 grudnia 1998 r. (Dz.U. z 2020 r., poz. 53) i wskazał, że emerytura ustalona decyzją Zakładu Ubezpieczeń Społecznych została zawieszona z powodu zbiegu prawa do więcej niż jednego świadczenia tj. emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych z emeryturą z Wojskowego Biura Emerytalnego, do której - jak wynika z pisma Wojskowego Biura Emerytalnego w Olsztynie z dnia 27 marca 2019 r., odwołujący ma prawo od dnia 1 września 1998 r. Wskazał również, iż także w świetle art. 7 ustawy z 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin (Dz.U. z 2019 r., poz. 289) - w razie zbiegu prawa do emerytury lub renty przewidzianej w ustawie z prawem do emerytury lub renty albo do uposażenia w stanie spoczynku lub uposażenia rodzinnego przewidzianych w odrębnych przepisach wypłaca się świadczenie wyższe lub wybrane przez osobę uprawnioną, jeżeli przepisy szczególne nie stanowią inaczej.

Sąd Okręgowy w Olsztynie wyrokiem z 15 października 2020 r. zmienił zaskarżoną decyzję i zobowiązał organ rentowy do podjęcia wypłaty emerytury wnioskodawcy A. P. na skutek wniosku z dnia 8 marca 2019 r.

Sąd ten ustalił, że A. P., urodzony [...] 1948 r. nabył prawo do emerytury wojskowej na podstawie decyzji Wojskowego Biura Emerytalnego w Warszawie z dnia 12 września 1997 r., natomiast wypłata tej emerytury nastąpiła od 1 września 1998 r. Do wysługi emerytalnej wnioskodawcy został zaliczony okres jego służby wojskowej od 25 października 1967 r. do 18 sierpnia 1997 r. (29 lat, 9 miesięcy i 24

dni). Łączna podstawa wymiaru emerytury wojskowej wnioskodawcy wyniosła 93,35% i została ograniczona do ustawowej maksymalnej wysokości, to jest 75%, zgodnie z zasadą nieprzekraczania progu podstawy wymiaru wynikającego z art. 18 ust. 1 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin. Następnie na skutek wniosku z 8 marca 2019 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Olsztynie decyzją z 28 czerwca 2019 r., znak: [...] przyznał A. P. prawo do emerytury powszechnej, na podstawie art. 28 ustawy o emeryturach i rentach z FUS od 1 marca 2019 r., tj. od miesiąca, w którym złożono wniosek. Z uwagi na zbieg prawa do więcej niż jednego świadczenia, wypłata emerytury została zawieszona zgodnie z art. 95 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych do czasu wyboru świadczenia wyższego lub wybranego przez wnioskodawcę.

Sąd wskazał, że istotę sprawy stanowiło ustalenie, czy organ rentowy zaskarżoną decyzją prawidłowo zawiesił wypłatę emerytury powszechnej wnioskodawcy w związku z faktem, że jest on uprawniony do emerytury wojskowej i w myśl art. 95 ust. 1 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS, nie przysługuje mu prawo do wypłaty dwóch świadczeń.

Sąd wskazał, że w świetle wskazanych przepisów zasadą jest wypłacanie jednego świadczenia, lecz przy uwzględnieniu wyjątku przewidzianego ustawą w celu zachowania zasady wzajemności składki i świadczeń. Zdaniem Sądu kluczowe znaczenie w rozpoznawanej sprawie miał pogląd Sądu Najwyższego wyrażony w uzasadnieniu wyroku z 24 stycznia 2019 r., I UK 426/17, OSNP 2019 poz. 114, w którym Sąd Najwyższy wskazał na odmienną sytuację prawną żołnierzy zawodowych - w aspekcie wpływu „cywilnych” okresów stażu emerytalnego na prawo i wysokość świadczeń wojskowych pozostających w służbie przed 1 stycznia 1999 r. i osób odbywających służbę w okresie od 2 stycznia 1999 r. Do wysługi emerytalnej żołnierza pozostającego w służbie przed 2 stycznia 1999 r. zalicza się z urzędu posiadane przed przyjęciem do służby okresy składkowe i nieskładkowe w rozumieniu ustawy emerytalnej (art. 15 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych), okresy te powodują określony w ustawie wzrost podstawy wymiaru emerytury (emerytura wojskowa wzrasta o 2,6% podstawy wymiaru za nie więcej niż 3 lata okresów składkowych poprzedzających służbę, a o 1,3% za każdy

następny rok i o 0,7% za każdy rok okresów nieskładkowych poprzedzających służbę). Tak ustalona emerytura podlegać może również (na wniosek) zwiększeniu - w wyniku doliczenia okresów przypadających po zwolnieniu ze służby o 1,3% podstawy wymiaru za każdy rok zatrudnienia przed 1 stycznia 1999 r. w wymiarze czasu pracy nie niższym niż połowa pełnego wymiaru czasu pracy oraz za każdy rok okresów opłacania składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe po dniu 31 grudnia 1998 r. lub za okres nieopłacania składek z powodu przekroczenia w trakcie roku kalendarzowego kwoty rocznej podstawy wymiaru składek na te ubezpieczenia - pod warunkiem, że emerytura ta wynosi mniej niż 75% podstawy jej wymiaru i emeryt ukończył 50/55 lat życia albo stał się inwalidą. Natomiast prawo i wysokość emerytury żołnierzy, którzy zostali przyjęci do służby po raz pierwszy po dniu 1 stycznia 1999 r. uzależnia się wyłącznie od okresów służby wojskowej, co wynika z art. 15a ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych. Sąd Najwyższy podkreślił, że żołnierz, który pozostawał w służbie przed 2 stycznia 1999 r. może w świadczeniu wojskowym - korzystać z „cywilnej” wysługi emerytalnej, natomiast przyjęty do służby po raz pierwszy po dniu 1 stycznia 1999 r. nie ma takiego uprawnienia. Wskazał ponadto, że skoro emeryt korzysta ze wzrostu emerytury wojskowej z tytułu „cywilnej” wysługi emerytalnej, to oznacza, że zostaje zachowana zasada wzajemności składki i świadczeń w rozumieniu funkcjonującym w polskim systemie zabezpieczenia społecznego nawet wtedy, gdy włożony wkład nie jest wprost proporcjonalny do korzyści jaką przynosi zwiększenie emerytury. Sąd Najwyższy m.in. podkreślił również, że kryterium, które niewątpliwie zadecydowało o uprzywilejowaniu (pobieraniem dwóch świadczeń) żołnierzy, którzy zostali powołani do służby po raz pierwszy po dniu 1 stycznia 1999 r., to brak możliwości uwzględnienia w wojskowej emeryturze jakiegokolwiek okresu „cywilnego” stażu emerytalnego. Kryterium to jednocześnie określa krąg podmiotów charakteryzujących się jednakową cechą - istotną cechą relewantną. Do tej grupy należą emeryci wojskowi, których wypracowane okresy składkowe i nieskładkowe nie miały żadnego wpływu na wysokość emerytury wojskowej, do nich zaś należą wszyscy żołnierze, którzy zostali powołani do służby po raz pierwszy po dniu 1 stycznia 1999 r. oraz niektórzy żołnierze, którzy pozostawali w służbie przed dniem 2 stycznia 1999 r.

Sąd Okręgowy wskazał, że w przypadku odwołującego nie miał on możliwości doliczenia okresów „cywilnego stażu pracy” do uprawnień emerytury wojskowej, gdyż zaliczając mu jedynie okres służby wojskowej, jego podstawa wymiaru świadczenia wynosiła 75% (faktycznie 93,35% z ustawowym ograniczeniem do 75%). Odwołujący został zatem pozbawiony możliwości podwyższenia wysokości swojego świadczenia emerytalnego. Odnosząc orzeczenie Sądu Najwyższego wydane w sprawie I UK 426/17 do stanu faktyczny rozpoznawanej sprawy Sąd uznał, że sytuacja odwołującego się wyczerpuje przesłanki niezbędne do zaliczenia jej do sytuacji wyjątkowych, pozwalających na zakwalifikowanie odwołującego do grupy emerytów wojskowych, którzy pozostawali w służbie przed dniem 2 stycznia 1999 r., a jednocześnie mają uprawnienia do pobierania dwóch świadczeń emerytalnych. Z tych względów, Sąd, na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. zmienił zaskarżoną decyzję i zobowiązał organ rentowy do wznowienia wypłaty emerytury powszechnej na skutek wniosku ubezpieczonego z dnia 8 marca 2019 r.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Olsztynie złożył apelację od wyroku Sądu Okręgowego. Ubezpieczony A. P. wniósł o oddalenie apelacji.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 22 grudnia 2020 r., sygn. akt III AUa 771/20 oddalił apelację Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Olsztynie od wyroku Sądu Okręgowego.

Sąd drugiej instancji uznał ustalony przez Sąd Okręgowy stan faktyczny sprawy za bezsporny i przyjął go za własny.

Sąd podniósł, że podniesione przez organ rentowy zarzuty dotyczące naruszenia prawa materialnego dotyczą w istocie interpretacji art. 95 ust. 1 i 2 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i nie zasługują na uwzględnienie. W zakresie zastosowanych przepisów prawa materialnego Sąd Apelacyjny podzielił ocenę prawną dokonaną przez Sąd Okręgowy. Przedmiotem niniejszego postępowania było prawo A. P. do wypłaty zawieszanej emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w sytuacji zbiegu tego świadczenia z emeryturą wojskową.

Bezspornie, zdaniem Sądu Apelacyjnego w polskim systemie zabezpieczenia społecznego zasadą jest pobieranie jednego świadczenia (wybranego lub wyższego). Wynika to wprost z art. 95 ust. 1 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 53). Zgodnie z tym przepisem w razie zbiegu u jednej osoby prawa do kilku świadczeń przewidzianych w ustawie wypłaca się jedno z tych świadczeń - wyższe lub wybrane przez zainteresowanego. W myśl art. 95 ust. 2 tej ustawy przepis ust. 1 stosuje się również, z uwzględnieniem art. 96, w razie zbiegu prawa do emerytury lub renty określonych w ustawie z prawem do świadczeń przewidzianych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym osób, o których mowa w art. 2 ust. 2, z wyjątkiem przypadku, gdy emerytura wojskowa lub policyjna została obliczona według zasad określonych w art. 15a albo art. 18e ustawy z 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin lub w art. 15a lub art. 15d lub art. 18e ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Straży Marszałkowskiej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celno-Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin. Co do zasady więc w razie zbiegu uprawnień do emerytury z dwóch różnych systemów przysługuje tylko jedno świadczenie - wyższe lub wybrane przez zainteresowanego. Zasada ta ma również zastosowanie do przypadku nabycia prawa do emerytury wojskowej, ponieważ art. 95 ust. 2 określający wyjątek od zasady pobierania jednego świadczenia emerytalnego odnosi się również do emerytur wojskowych.

Wyłączenie zasady pobierania jednego świadczenia, przewidziane w art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej dotyczy przypadku obliczenia emerytury wojskowej dla żołnierza powołanego do służby wojskowej po raz pierwszy po 1 stycznia 1999 r. Sytuacja żołnierzy zawodowych, o których stanowi art. 15a ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin, jest odmienna, gdyż przy obliczaniu ich emerytury wojskowej nie podlegają uwzględnieniu żadne okresy składkowe i nieskładkowe ani sprzed rozpoczęcia służby (art. 16 ust. 1 tej ustawy), ani przypadające po jej zakończeniu (art. 14 ust. 1 tej ustawy). Wskutek

rozdzielenia systemów ubezpieczeniowego i zaopatrzeniowego każdy z nich realizuje osobno zobowiązania wobec żołnierzy zawodowych, którzy służbę rozpoczęli po 1 stycznia 1999 r. W rezultacie osoba uprawniona do emerytury wojskowej obliczonej na podstawie art. 15a ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin, która spełnia jednocześnie warunki do emerytury z FUS ma prawo do pobierania obu tych świadczeń bez ograniczeń.

Kluczowe znaczenie miała zatem w sprawie wykładnia użytego w art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej zwrotu „emerytura wojskowa została obliczona według zasad określonych w art. 15a lub art. 18e ustawy z 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin” i rozstrzygnięcie, czy przepis ten ma znaczenie podmiotowe, czy też przedmiotowe, ukierunkowane na sposób jej obliczenia. Interpretacji tego przepisu dokonał Sąd Najwyższy w wyroku z 24 stycznia 2019 r. w sprawie sygn. akt I UK 426/17. Sąd Najwyższy przedstawił interpretację art. 2 i art. 95 ust. 1 i 2 ustawy emerytalnej oraz art. 15a ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin. Sąd Najwyższy uznał za właściwy kierunek wykładni art. 95 ust. 1 i 2 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U z 2018 r., poz. 1076 ze zm.), z którego wynika, że użyte w ust. 2 tego artykułu sformułowanie „emerytura (...) obliczona według zasad określonych w art. 15a albo art. 18e ustawy z 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin” oznacza odwołanie się do zasad obliczenia emerytury wojskowej określonych w tych przepisach, a więc z uwzględnieniem wyłącznie służby wojskowej, co z kolei uzasadnia prawo do pobierania dwóch emerytur „wypracowanych” niezależnie od siebie. Oznacza to, że o wyjątku od zasady pobierania jednego świadczenia nie decyduje data przyjęcia do służby, ale brak możliwości obliczenia emerytury wojskowej przy uwzględnieniu „cywilnego” stażu emerytalnego, przy czym ten „brak możliwości” nie występuje wtedy, gdy emeryt wojskowy nie decyduje się na złożenie wniosku o doliczenie po zwolnieniu ze służby wojskowej okresów składkowych i nieskładkowych, choć mogą one zwiększyć podstawę wymiaru emerytury do 75%. Wspólnym bowiem mianownikiem uzasadniającym prawo do dwóch świadczeń są uwarunkowania wynikające z przepisów prawa niepozwalające na wykorzystanie stażu „cywilnego”

w emeryturze wojskowej, a nie wybór emeryta wojskowego. O zastosowaniu wyjątku od zasady wypłacania jednego świadczenia decyduje brak możliwości obliczenia emerytury wojskowej przy uwzględnieniu „cywilnego” stażu emerytalnego, a nie data przyjęcia żołnierza zawodowego do służby wojskowej (art. 95 ust. 2 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych).

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, A. P. należy do jednej z tych grup osób uprzywilejowanych, ponieważ nie miał możliwości włączenia okresów „cywilnego” stażu emerytalnego po zwolnieniu ze służby do algorytmu obliczenia wysokości emerytury wojskowej. Staż emerytalny po zwolnieniu ze służby pozostał bez wpływu na wysokość pobieranej emerytury wojskowej. W tych okolicznościach Sąd Apelacyjny podzielił stanowisko Sądu Okręgowego, że A. P. ma prawo do pobierania dwóch emerytur „wypracowanych” niezależnie od siebie. Zarzuty naruszenia prawa materialnego były zatem niezasadne i w związku z tym apelacja podlegała oddaleniu, na podstawie art. 385 k.p.c.

Pozwany wniósł skargę kasacyjną, zaskarżając wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z 22 grudnia 2020 r., w całości i wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i wydanie rozstrzygnięcia co do istoty sprawy, tj. zmianę wyroku Sądu I instancji i oddalenie odwołania i zasądzenie od ubezpieczonego na rzecz organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego przed Sądem Najwyższym według norm przepisanych ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w Białymstoku.

Jako podstawę skargi kasacyjnej wskazał:

- naruszenie prawa materialnego - przepisu art. 95 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 53) w związku z przepisem art. 7 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin (jednolity tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 586) poprzez błędną wykładnię - uznanie, że w sytuacji gdy brak jest możliwości obliczenia emerytury wojskowej przy uwzględnieniu cywilnego stażu emerytalnego prawo do wypłaty świadczenia z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych przysługuje ubezpieczonemu, który pobiera świadczenie przyznane w oparciu o ustawę o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy

zawodowych i ich rodzin, z tytułu służby wojskowej podjętej przed dniem 2 stycznia 1999 r.

Skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania oraz zasądzenie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym, według norm przepisanych; ewentualnie - o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w Łodzi do ponownego rozpatrzenia i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego, w tym kosztach zastępstwa procesowego za postępowanie kasacyjne.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest uzasadniona.

Istotą sporu było czy ubezpieczony - emeryt wojskowy, który pozostawał w służbie przed dniem 2 stycznia 1999 r., posiada uprawnienie do pobierania dwóch świadczeń emerytalnych tj. emerytury wojskowej oraz emerytury z powszechnego systemu emerytalnego.

W świetle art. 7 ustawy z 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin (Dz.U. z 2019 r., poz. 289) - w razie zbiegu prawa do emerytury lub renty przewidzianej w ustawie z prawem do emerytury lub renty albo do uposażenia w stanie spoczynku lub uposażenia rodzinnego przewidzianych w odrębnych przepisach wypłaca się świadczenie wyższe lub wybrane przez osobę uprawnioną, jeżeli przepisy szczególne nie stanowią inaczej.

W ocenie Sądu Najwyższego, z uwagi na bardzo korzystne zasady zaopatrzenia emerytalnego żołnierzy zawodowych, mające charakter wyjątku od powszechnych unormowań emerytalnych, przepisy zawarte w art. 7 ustawy powinny podlegać ścisłej wykładni językowej. Przepis art. 7 zawiera zasadę wypłaty jednego (bardziej korzystnego) świadczenia w przypadku zbiegu uprawnień emerytalnych na podstawie różnych ustaw; zasadę tę stosuje się wówczas, jeżeli przepisy szczególne nie stanowią inaczej. Jeżeli emeryt wojskowy po zakończeniu służby podlegał powszechnemu ubezpieczeniu społecznemu i były odprowadzane na to ubezpieczenie składki, przepisami szczególnymi, stanowiącymi są art. 95 i 96

ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz unormowania stosowane za pośrednictwem tych przepisów.

Zgodnie z art. 95 ust. 1 ustawy o emeryturach z FUS - w razie zbiegu u jednej osoby prawa do kilku świadczeń przewidzianych w ustawie wypłaca się jedno z tych świadczeń – wyższe lub wybrane przez zainteresowanego. W myśl ust. 2 tego artykułu - przepis ust. 1 stosuje się również, z uwzględnieniem art. 96, w razie zbiegu prawa do emerytury lub renty określonych w ustawie z prawem do świadczeń przewidzianych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym osób, o których mowa w art. 2 ust. 2, z wyjątkiem przypadku, gdy emerytura wojskowa lub policyjna została obliczona według zasad określonych w art. 15a albo art. 18e ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin lub w art. 15a lub art. 18e ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin.

Z unormowania tego wynika, że zasada wypłaty jednego świadczenia nie dotyczy przypadku, gdy występuje zbieg prawa do emerytury lub renty z ustawy o emeryturach z FUS z emeryturą żołnierza zawodowego, która została obliczona według zasad określonych w art. 15a (dotyczy żołnierzy powołanych po dniu 1 stycznia 1999 r.) lub art. 18e (dotyczy żołnierzy powołanych po dniu 31 grudnia 2012 r.) ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin.

W rezultacie osoba uprawniona do emerytury wojskowej, obliczonej według zasad określonych w art. 15a lub art. 18e cytowanej wyżej ustawy, która spełnia jednocześnie warunki do emerytury z FUS ma prawo do pobierania obu tych świadczeń.

Możliwość wypłaty dwóch emerytur potwierdza także art. 85 ust. 6 ustawy o emeryturach z FUS, stosownie do którego emerytury przysługującej z Funduszu nie podwyższa się do kwoty najniższej emerytury, jeżeli przysługuje ona osobie, która ma ustalone prawo do emerytury wojskowej obliczonej według zasad określonych

w art. 15a ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin lub do emerytury policyjnej obliczonej według zasad określonych w art. 15a i art. 15d ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Straży Marszałkowskiej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celno-Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin. Zatem jeżeli miałyby zastosowanie w tej sytuacji zasada wypłaty jednego świadczenia, to nie byłoby przeszkód, aby podwyższyć emeryturę z ZUS do kwoty najniższej emerytury, a potem dokonać porównania i wybrać wyższe świadczenie.

Zasady obliczenia emerytury dla żołnierza zawodowego, który pozostawał w służbie przed dniem 2 stycznia 1999 r. zostały określone w art. 15 ust. 1 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin. Zasady obliczenia emerytury dla żołnierzy przyjętych do służby po dniu 1 stycznia 1999 r. zostały sprecyzowane w art. 15a. Dla żołnierzy przyjętych do służby w okresie po 1 stycznia 1999 r. i przed 1 października 2003 r. w art. 15aa tej ustawy, natomiast regulacja zasad obliczania emerytury żołnierza zawodowego powołanego do służby po raz pierwszy po dniu 31 grudnia 2012 r. ujęta została w art. 18e w związku z art. 18a tej ustawy. Ustawa nie przewiduje możliwości obliczenia emerytury żołnierza zawodowego przyjętego do służby przed dniem 2 stycznia 1999 r. według zasad określonych w art. 15a, 15aa lub 18e w/w ustawy zaopatrzeniowej.

Zgodnie ze ścisłą wykładnią językową art. 7 ustawy zaopatrzeniowej w związku z art. 95 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych mogą być wypłacane równocześnie: emerytura wojskowa i emerytura z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych tylko w przypadku, gdy emerytura wojskowa została obliczona według zasad określonych w art. 15a ustawy zaopatrzeniowej (żołnierzowi przyjętemu do służby po dniu 1 stycznia 1999 r.), albo w art. 18e w związku z art. 18a ustawy o emeryturach policyjnych (żołnierzowi powołanemu po raz pierwszy do służby po dniu 31 grudnia 2012 r.).

Żołnierzowi zawodowemu, który został powołany do służby po raz pierwszy przed dniem 2 stycznia 1999 r. nie mogą więc być wypłacane dwie emerytury. Wskazane zróżnicowanie żołnierzy zawodowych wynika bowiem nie tylko z kryterium daty przystąpienia do służby i posiadania pozasłużbowych okresów zatrudnienia przed przystąpieniem do służby, ale także z innego algorytmu obliczania okresów składkowych i nieskładkowych, konieczności posiadania innego okresu służby i zaliczania okresów składkowych po zakończeniu służby. Pozostałe rodzaje wykładni, a zwłaszcza wykładnia systemowa i funkcjonalna również potwierdzają wykładnię semantyczną.

Zawarte w skardze kasacyjnej zagadnienie związane ze zbiegiem prawa do świadczeń z ubezpieczenia powszechnego i zaopatrzenia emerytalnego żołnierzy zawodowych rozstrzygnięte zostało w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 15 grudnia 2021 r., III UZP 7/21 (OSNP 2022 nr 6, poz. 58), zgodnie z którą ubezpieczonemu, który pozostawał w zawodowej służbie wojskowej przed dniem 2 stycznia 1999 r. i pobiera emeryturę wojskową wynoszącą 75% podstawy jej wymiaru obliczoną bez uwzględnienia okresów składkowych i nieskładkowych, z tytułu których jest uprawniony również do emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, wypłaca się jedno z tych świadczeń - wyższe lub wybrane przez niego (art. 95 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w związku z art. 7 ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin (jednolity tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 586 ze zm.)). Argumenty przedstawione w uzasadnieniu tej uchwały mają odpowiednie zastosowanie do analizy przepisów ujętych w niniejszej skardze kasacyjnej.

Sąd Najwyższy w powiększonym składzie zwrócił między innymi uwagę, że na problem należy spojrzeć szerzej, uwzględniając daty, do których odnoszą się wprowadzone zmiany ustawowe. O ile bowiem we wcześniejszym okresie wystąpiła sytuacja, w której wzrost emerytury wojskowej mógł nastąpić z tytułu doliczenia okresów składkowych i nieskładkowych, a prawo do emerytury powszechnej wiązało się nie tylko z osiągnięciem wieku emerytalnego, ale także z posiadaniem określonego stażu emerytalnego, złożonego właśnie z okresów składkowych i nieskładkowych, o tyle nowe zasady obliczania emerytur wojskowych dla żołnierzy

powołanych do służby po dniu 1 stycznia 1999 r. oraz poczynając od dnia 1 stycznia 2013 r. znajdują, bądź będą w przyszłości znajdować zastosowanie w czasie, gdy prawo do emerytury powszechnej jest uzależnione wyłącznie od osiągnięcia wieku emerytalnego i zgromadzenia odpowiedniego kapitału składkowego, a nie od okresu, w którym ów kapitał był gromadzony.

Zdaniem Sądu Najwyższego, wyrażonym w uchwale III UZP 7/21, rezultat wykładni systemowej znajduje potwierdzenie także w wykładni funkcjonalnej (celowościowej) art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej. Konstrukcja kolejno dokonywanych zmian ustawowych upoważnia do poglądu, że celem ustawodawcy było pozbawienie żołnierzy możliwości zwiększania emerytur wojskowych przez uwzględnienie przebytych przez nich w ramach stażu powszechnego okresów składkowych i nieskładkowych, rekompensowane prawem do pobierania dwóch świadczeń emerytalnych, po spełnieniu przewidzianych w ustawach warunków ich nabycia. Analizy ukształtowanego w art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej zbiegu świadczeń nie zmienia wykładnia art. 67 ust. 1 Konstytucji RP, gdyż w odniesieniu do wynikającego z tego przepisu prawa do zabezpieczenia społecznego ustawodawca dysponuje dużą swobodą samodzielnego kształtowania systemu zabezpieczenia społecznego, w tym do wprowadzenia zasady wypłaty tylko jednego świadczenia. Wprowadzenie od dnia 1 stycznia 1999 r. systemu „zdefiniowanej składki” w miejsce systemu „zdefiniowanego świadczenia” i związane z tym istotne różnice w zakresie unormowania sposobu opłacania składek na powszechne ubezpieczenie społeczne przez żołnierzy powołanych do służby do dnia 1 stycznia 1999 r., jak i po tym dniu, nie może pozostać bez znaczenia dla ustalania zakresu podmiotów, którym przysługuje równe traktowanie. Może ona bowiem zostać uznana za istotną cechę różniącą te podmioty. Moment wprowadzenia omawianej dyferencjacji wskazuje na związanie jej z przyjętym w ustawie emerytalnej procesem stopniowego wygaszania dotychczasowych uprawnień emerytalnych na rzecz jednolitego, powszechnego systemu. Proces ten jest zaś w pełni akceptowany zarówno o orzecznictwie, jak i w doktrynie prawa ubezpieczeń społecznych.

Wykładnia funkcjonalna, jaką przyjął Sąd drugiej instancji wyprowadzona ze stanowiska Sądu Najwyższego wyrażonego w wyroku z dnia 24 stycznia 2019 r.

(I UK 426/17) nie znajduje akceptacji Sądu Najwyższego w obecnym składzie. Kwestia braku możliwości uwzględnienia wszystkich okresów „cywilnych” w wysłudze żołnierza zawodowego lub uwzględnienia ich w różnej wysokości w konkretnych przypadkach, nie może stanowić podstawy do pominięcia wykładni językowej (potwierdzonej pozostałymi rodzajami wykładni) art. 7 ustawy zaopatrzeniowej w związku z art. 95 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w odniesieniu do uprzywilejowanych w aspekcie świadczeń zaopatrzeniowych żołnierzy zawodowych.

Podsumowując przedstawioną argumentację, Sąd Najwyższy uznał skargę za uzasadnioną. Mając powyższe na względzie Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁶ § 1 k.p.c. orzekł jak w pkt 1 wyroku. O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 102 k.p.c., art. 108 § 1 k.p.c., w związku z art. art. 391 § 1 k.p.c. i art. 398²¹ k.p.c. (pkt 2 wyroku).

ał